

SINAN

CM 102

TATAR HAN CAMI'i, GÖZLEVE (YEVPATORIYA)

TB (77)

TE (80)

TM (24)

AKF-SC-G-2

TATAR HAN CAMI'İ

Aslanapa, O. "Kırım'da Türk Eserleri ve Mimar Sinan'ın yaptığı Cami", Türk Kültürü
Sayı 28, 1965, ss. 229-240.

• Aslanapa = Turkish Art and Architecture s. 222.
Plan (Jakobson)

"In the mosque built at Qözlüce in the Crimea in 1552 Sinan used the plan scheme of the old Fatih Mosque in Istanbul, though on a smaller scale and without the courtyard".

"Kanuni Sultan Süleyman Bağdad'da İmam Âzâmî Ebu Hanîfe türbesini yaptırmış ve bu türbenin yakınında bir cami ile bir imaret inşa ettirmiştir. Yine Bağdad'da meşhur Kadiri tarikatının kurucusu Şeyh Abdülkadir Gîlânî'nin türbesi yakınındaki camii de restore ettirmiştir".

"Keşik'de, İznik'te, Şam'da harap olan camileri onarmıştır. Meriç üzerinde Mustafa Paşa Köprüsü dolaylarında yapılmış olan kervansaray'ı, camii, imareti de tamir ettirmiştir".

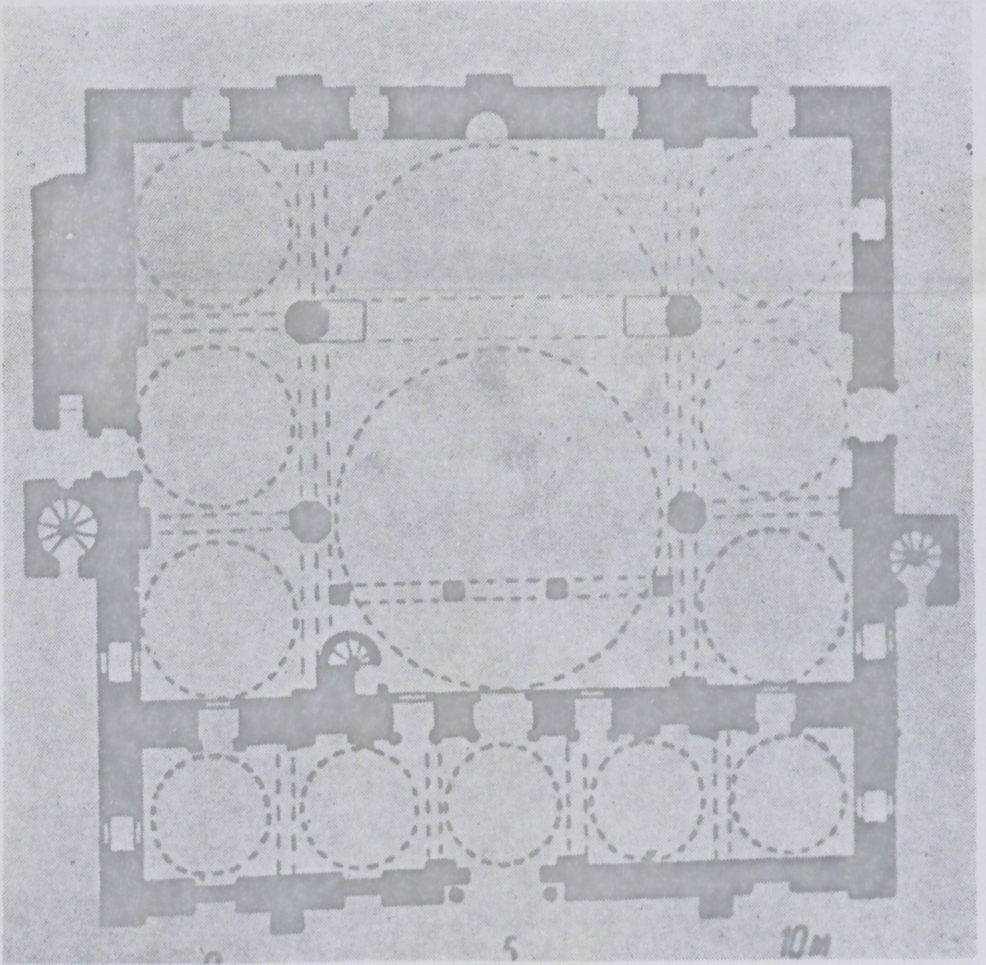
Joseph Von Hammer, Osmanlı Tarihi (ceviri Mehmet Ala)
İstanbul, 1966, C. II., s. 58.

Oktaf Aslanapa, "Kırım'da Türk Eserleri ve Mimar
Sinan'ın yaptığı Cami", Türk Kültürü, Sayı 28 (Şubat, 1965)
ss. 229-240.

sında medrese odaları sıralanmıştır. Dıştan hiçbir dekoru olmayan gösterişsiz cephe kesme taşlardan yapılmış, bir kısmı yıpranmıştır. İç kısımda daha itinalı bir işçilik göze çarpıyor (Resim : 7).

Salacık'da Kırım hanlarından Hacı Giray'ın türbesi 1501 tarihli olup oğlu Mengli Giray tarafından yaptırılmıştır. Anadolu'da beylikler devri mimarisinin özelliklerini aksettirmektedir (Resim : 8). Portal derin bir niş halinde ileri fırlamaktadır. Giriş kapısının etrafını çeviren süs sütunları ve bordürler yüksek rölyef halinde palmet ve rûmîlerle işlenmiştir (Resim : 9). Selçuklu taş işlemlerinin etkisi onaltıncı yüzyıl başında hâlâ canlıdır. İlk Kırım Hanının türbesi olduğu için dekorları zengin ve yapısı çok itinalıdır.

Kırım'da bulunan Türk eserlerinin en önemlisi şüphesiz batı kıyısında Gözleve şehrinde Mimar Sinan tarafından 1552'de yapılan camidir. Mimar

Resim 10 — Kırım Gözleve Camii'nin plânı

Resim 11 — Kırım Gözleve Câmiinin cepheden görünüşü.

Sinan'ın Kırım'a gittiği ve orada bir cami yaptığı bugüne kadar pek az bilinen ve hattâ memleketimizde hemen hiç bilinmeyen bir gerçektir.

Kırım hanları, İstanbul'da gördüklerini veya bunların benzerlerini Kırım'da da yaptırmak istemiş ve aynı ölçüye varmamakla beraber yine de azametli âbideler meydana getirmişlerdir. Kırım'ın en büyük camii olan bu eserinde Mimar Sinan İstanbul'da ilk Fatih Camiinin plânını avlusuz olarak önünde beş kubbeli bir son cemaat yeriyle tekrarlamıştır (Resim: 10). Böylece Gözleve Camii ilk Fatih camiinin dış görünüşü hakkında bize az çok bir fikir verebilir (Resim: 11). Bununla beraber mimarî hatlarda Sinan üslûbu açıkça belirmektedir. Sinan'ın İstanbul'da ve diğer şehirlerde bulunan eserlerinin yapılış tarihleri göz önüne getirilirse 1552 yılından bir yapı bulunmadığı görülür ve o yıl içinde Kırım'a gidip Kırım Hanı Devlet Giray I için bir cami yaptığı anlaşılır. Plânına göre cami iki minarelidir. Fakat fotoğrafta minareler görünmüyor. Son cemaat yeri dışarıya kapalı olarak yapılmıştır. Cephede bazı tamirler sonunda portalin şekli değişmiş ve belki de son cemaat yerinin açık olan kemerleri sonradan kapatılmıştır.

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ

REKTÖRLÜK

Keefe (Feodosiya)

XIII. yüzyılda Kırım Hanları aldı.
1475 de Osmanlıların eline geçti.
"Küçük İstanbul" denirdi.

Keefe'deki Büyük Camii, Han Sarayı ve
camii, Zincirli medrese bu devirde
(Osmanlı etkisindeki dönemde) yapıldı.
Gözleve'deki Han Camii Mimar Sinan'ın
eseridir (1552).

Mezdan Sarouss, c.7., s.250.

Bu kal'ayı azîmin içinde yigirmi dört mihrabdur. On ikisi cami-i selâtin ve gayri âyan evâmîteridir. Maadare mehelle mesâcidteridir. Ve cümle on iki adet taş binâ minare-i rânâlar nemâyandır. Ama cümle âli ve mükellef ve mükemmel Bahadır Keray Han câmiidir kim tüten ve arzen kible keşurundan ta mihrâba varınca yüz elli kademedir. Bu câmin sol tarafında han âli-santların namaz kelacak bir musanna mahfili vardır. Ve cümle iki ser-âmed minâresi vardır. Ama birini zelzele müntedim itmiş. Ama sağ tarafında kâlâ mevcud olan minaresine hakîr uruğ idüb şehrin cümle imaristân tarz u tavır ve şekel-i muhammerin seyr ü temâşa idüb minâreden inerken yüz bes kademe additdim. Ama hakka ki ser-âmed minâre-i musannadır. Zira Sultân Süleyman câmini İslimbolda binâ iden Koca Mimar Sinan ağa İbn Abdülmenân'ın kârıdır. Hakka ki pesendire bir müferrek ü dil kûşa mâbedgâh-ı zîbâdur. Hâkin bu câmi e göre haremi küçükdür. Zira şehrin izdihâmı yerinde çarşı-ı pazar içinde vâki olub cemaate i kesîreye mâlik bir câmi-i ferâh bahş-ı selâtinidir. Hatta bu şehir içinde bu câmiden gayri rassas-ı has-ı nilgün ile mestür (5.566) câmi-i pür nûr ve müzeyyen ve ma'mûr yokdur. Bir fersâh yerden kebablarının kursumları şaşaa verir. Ve mihrabi önünde bimîler ve bukecîter ve sultanlar medfunlardır. Ve haremine haremine keşur yol aşur bir latif bina-i rânâ hamam-ı rûşenâsı vardır kim misli meğer Şamida defterdar hamamı ola ve Sinânîye hamamı ola. Cümle (beşatları) pâk ve cümle dellâklare mahbûb ve çest ü çâlâk nice afitâb hedemleri var kim Murad-ı meramin ügür hidmet iderler. Ve yine bu câmi hareminded sol tarafında yol aşur şehrin iç kal'asıdır kim hendeksiz çâr kûşe taş binâ bir nâzîk hisar-ı rânâ olub cerm-i kâmil üç yüz ademdir.

Evlîya Çelebi, C.7. ss. 565-66.

Gözleme / Tatâr Han camii